

Vandmiljøplanernes historie

1980'erne: Renseanlæg udbygges i større danske byer. Men der er stadig problemer i søer og fjorde. Selv i havet, som man tidligere mente kunne tåle spildevandet, var der hyppigere iltsvind. Fosfor, der især kommer fra spildevandet, blev anset for hovedsynderen i søer og fjorde, mens kvælstof, der næsten udelukkende stammer fra landbruget, fik skylden i havet.

1985: Danmark får en NPO-handlingsplan (N=næringsstoffer, P=fosfor, O=ilt), hvor man især retter søgelyset mod landbrugets forurening med kvælstof fra markerne og afløb fra møddinger o.l., det såkaldte gårdbidrag.

1986: I oktober opstod et kraftigt iltsvind i et 300 km² område nord for Sjælland. En TV-optagelse af nogle døde jomfruhummere, der blev bragt til Gilleleje Havn og en useriøs propaganda iværksat af Danmarks Naturfredningsforening støttet af en række biologer, der drev mere politik end videnskab, satte panik i den politiske verden. En TV-debat den 19. oktober mellem direktøren for Danmarks Naturfredningsforening og fiskeriministeren, der var stedfortræder for miljøministeren, gik helt skævt. Den 18. november gennemførte Folketinget en stor vandmiljødebat.

1987: Fortsatte iltsvind fremskyndede nye indgreb, og Folketinget vedtog den første vandmiljøplan (VMP I). Udledningen af fosfor fra spildevand skulle reduceres med 80%, og kvælstof - også fra landbrugets marker - skulle reduceres med 50%. Det førte til omfattende investeringer i renseanlæg i byerne, og tætte møddinger, gylletanke og gyllevogne på landet. Endvidere skulle der rettes ind efter reglerne om, hvor meget kvælstofgødning, der måtte bruges og hvordan. Mens man tidligere kørte meget gylle ud om efteråret, kom der nu krav om, at den især skulle bruges i afgrødernes vækstsæson om foråret og forsommeren. Ud over det såkaldte gårdbidrag på 30.000 t skulle landbruget skære 100.000 t væk af kvælstofudvaskningen fra markerne inden 1993.

1991: Da man vurderede, at nedskæringen på de 130.000 t ikke som planlagt kunne nås inden 1993, blev indsatsen strammet op i form af "Handlingsplan for en bæredygtig udvikling i landbruget".

1995-96: Kvælstofudvaskningen i landbruget var kun reduceret med mindre end halvdelen af det planlagte. Industri og byer havde nået deres mål.

1998: For at nå målene for landbrugets kvælstof blev kravene atter skærpet med "Vandmiljøplan II" (VMP II). Det betød skærpede begrænsninger i anvendelsen af kvælstofgødning, krav om mere kvælstoffattigt foder, skovrejsning, mere økologisk landbrug og flere våde enge. Det var planen, at der inden udgangen af 2003 skulle være genoprettet 16.000 ha våde enge,

som skulle fjerne mere end 5.000 t kvælstof om året. Ved udgangen af 2005 havde man dog kun nået 3.500 ha.

2000: En midtvejsevaluering af vandmiljøplanerne viste et mærkbart fald i udvaskningen af kvælstof. Denne udvikling er fortsat. Målinger i 86 danske vandløb 1989-2004 viste, at der i 72 af dem er sket et markant fald i kvælstoftabet fra markerne og transporten af kvælstof gennem vandløbene ud til havet: I gennemsnit var faldet ca. en tredjedel. Det var dobbelt så stort et fald som i de andre EU-lande. Resultatet er opnået, ved at landbruget udnyttede husdyrgødningens kvælstof bedre, hvorved forbruget af industriel kvælstofgødning har kunnet halveres fra ca. 400.000 t i 1990 til ca. 200.000 t i 2003.

2004: Med "Vandmiljøplan III" (VMP III) blev der endnu en gang skåret i udledningen af kvælstof og nu også fosfor fra markerne. Planen indebar, at der langs vandløb kunne anlægges 10 meter brede beskyttelsesbræmmer (mod kompensation), for at stoppe fosfor i at skylle ud med regnen. Planen var, at der senest 2009 skulle være 30.000 ha bræmmer, men i 2008 var det kun blevet til knap 1%. Planens målsætning, som skal være opnået i 2015, er:

- 13% reduktion i kvælstofudvaskningen i forhold til 2003
- Halvering af fosforoverskuddet i forhold til overskuddet i 2001/02
- Etablering af 50.000 ha nye randzoner til reduktion af fosforudledningen til vandløb og søer.

2009: Med "Grøn Vækst" planens vandmiljødel blev der stillet krav om yderligere nedbringelse af udledningerne på 19.000 tons kvælstof og 210 tons fosfor inden 2015. Danmark skulle inddeles i 23 vandoplande med hver sin individuelle vandplan. Følgende virkemidler anvendes til yderligere reduktion af kvælstofudledning:

Metoder til reduktion af kvælstofudledning

	Areal ha	Reduktion tons N
Arealrelaterede tiltag:		
•Randzoner	50.000	1.000
•Udtagning af naturfølsomme områder		7
Reduktion på transportvejen:		
•Våde enge	10.000	1.000
•Udtagning i ådale + mindre vandløb	3.000	7
•Ny skovrejsning og ny natur i Natura 2000	12.000	200
Gødningsrelaterede tiltag		
•Teknisk ændring af normsystem (nedsættelse af kvoter)		1.000
•Ekstra areal med lovpligtige efterafgrøder	50.000	700
•Målrettede efterafgrøder	140.000	1.800
•Forbud mod jordbearbejdning før vårsæd	230.000	840
•Forbud mod ompløjning af fodergræs	10.000	230
•Andet ???		10.000
I alt		19.000